

KAI-pod, tuotantokausi 2, jaksot 3: Vastuullinen maaseutu

Äänitteen kesto: 00:22:26

Juontaja

Veera: Veera Niutanen

Kimmo: Kimmo Rauatmaa

Haastateltavat

Juha: Juha Määttä

Tero: Tero Kanala

Janne: Janne Hyvönen

[äänite alkaa]

[Musiikkia]

VEERA [00:00:04]: Tervetuloa kuuntelemaan Kainuun ELY-keskuksen KAI-podia, jossa keskustelemme kainuulaisia koskettavista asioista yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Minä olen Veera Niutanen ja tällä tuotantokaudella syvennymme vieraideni kanssa siihen, millaista on olla yrittäjä ja maatilallinen maaseudulla nyt ja tulevaisuudessa.

KIMMO [00:00:23]: Minä olen Kimmo Rauatmaa. Kierrän ympäri Kainuuta juttelemassa siitä, mitä maatilayrittäjillä on mielen päällä.

VEERA [00:00:31]: Jos maaseutu ja sen elinvoimaisena säilyminen ovat lähellä sydäntäsi, on tämä kausi juuri sinua varten.

VEERA [00:00:42]: Tässä jaksossa keskustelemme maatalouden vastuullisuudesta. Miten maaseutuyrittäjien on täytynyt reagoida ajankohtaisiin ilmastovaatimuksiin ja eettisiin kysymyksiin? Vieraikseni olen saanut Kainuun ELY-keskuksen johtavan asiantuntijan Juha Määttä.

JUHA [00:00:56]: Hei vaan.

VEERA [00:00:57]: Sekä Valion Osuuskunta Maitosuomen hankintapäällikön Tero Kanalan.

TERO [00:01:02]: Morjesta.

VEERA [00:01:03]: Tervetuloa. Keskustelu maaseudusta ja ilmastoasioista tuntuu esimerkiksi mediassa polarisoituvan. Maaseutua syytetään ympäristön pilaamisesta ja suurista hiilipäästöistä, mutta toisaalta me kaikki tarvitsemme ruokaa. Moni ei kuitenkaan tiedä, että ympäristön ja eläinten hyvinvoinnin eteen tehdään työtä myös maataloudessa koko ajan. Käymme ihan ensimmäisenä kuulemassa Janne Hyvösen ajatuksia. Hän on jatkanut Kokkovaaran maitotilan pitämistä Sotkamossa, ja tilalla rakennetaan tällä hetkellä uutta nuorkarjapihattoa. Kuulevatko Kimmo ja Kokkovaara?

KIMMO [00:01:43]: Kokkovaaran tilalla Sotkamon Pohjavaaralla ovat työkoneet käynnissä. Janne Hyvönen, mitä teille tehdään?

JANNE [00:01:51]: Me rakennamme uutta nuorkarjapihattoa, pressuhallimallista kylmäpihattoa teemme. Tarkoitus olisi nyt valmistua syyskuulle, että saamme eläimet sinne, kun alkavat kelit vähän viilenemään.

KIMMO [00:02:05]: Aina kun rakennetaan tilalle uusia rakennuksia, niin se vinkkaa siihen, että tila uskoo tulevaisuuteen.

JANNE [00:02:13]: Siinä mielessä uskomme tulevaisuuteen, että maatalous on ala, millä haluamme toimia. Kun meillä on ollut varsin vanhat tuotantorakennukset, niihin ei ole investoitu edellistenkään isäntien aikana, niin olemme kovasti miettineet, mihin suuntaan teemme. Rakennammeko uutta pihattoa vai ei. Nyt sitten tällainen välimalliratkaisu, kun tuntui liian suurelta hypätä suoraan tässä vähän epävarmassa tilanteessa uuden lypsykarjapihaton tekoon ja miljoonainvestointeihin. Niin päätimme purkaa huonot, vanhat nuorkarjatilat, ja rakennamme uuden pihatton. Se ehkä antaa vähän enemmän vuosia seurata ja vielä miettiä, mikä on oma ratkaisumme. Sillä myös mahdollistetaan laajentaminen uusissa tiloissa tarpeen mukaan.

KIMMO [00:03:07]: Mikä ovat suurimmat riskit ja toisaalta pullonkaulat, että laajeneminen pistää miettimään tilallisen?

JANNE [00:03:17]: Kyllähän kyse tietenkin on suhdannevaihteluista, ja lähtökohtaisesti vähän heikosta kannattavuudesta. Se vaatii, että pitää todella hallita tilakokonaisuus. Pitää pystyä pitämään tuotantoprosessit hyvällä tasolla, että saamme varmasti riittävän säilörehusadon. Eläimet pysyvät terveinä ja ne tuottavat hyvin, koska kustannukset ovat suuret. Laajennettaessa myös tulot ovat suuret, mutta tulos on siinä välissä suht pieni. Niin siihen ei kärsi suuria katastrofeja tai suuria katovuosia tai muuta tulla. Sitten olemme heti vaikeuksissa, varsinkin kun lainamäärä on väistämättä suuri investoinnin myötä. Se varmaan on, mikä mietityttää.

VEERA [00:04:10]: Janne mainitseekin, että heidän tilallaan investointeja ei ole tehty aiempienkaan tilallisten aikana, joten koko tilaa ei voida uudistaa kerralla. Tilanne on vastaava varmasti monella tilalla ja muutos ottaa aina aikansa. Kertoisitko hieman lisää siitä, miten ilmastotyössä ja eläintenpidossa on menty viime aikoina parempaan suuntaan maatalousalalla. Miksi muutos ei tapahdu sormia napsauttamalla?

TERO [00:04:34]: Maidontuotannossa on tärkeää panostaa myös ilmastoon ja eläinten hyvinvoinnin kannalta tuotantoon. Pidetään eläimistä hyvää huolta, huolehditaan niiden hyvinvoinnista, panostetaan niiden tuotantoon. Samaten kuin peltoviljelyssä panostetaan maaperään, ja sitä kautta hyviin satotasoihin. Se on kuitenkin parasta ilmastotyötä. Hiiltä sitoutuu koko ajan, kun nurmi kasvaa.

JUHA [00:04:56]: Taustaksi tähän voidaan todeta, että ilmasto- ja ympäristöasiatkin ovat olleet jo tapetilla vuosikymmeniä. Maatalous on ollut perinteisesti tämmöinen säännelty tuotannonala. Erilaisin hallinnollisin ohjein ja tukiehdoin ovat viljelijät kouliintuneet jo ajan saatossa hyvinkin pitkälle ilmastoasioihin.

VEERA [00:05:22]: Pystyttekö sanomaan konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä on tehty?

TERO [00:05:30]: Totta kai kun panostetaan tuotantorakennuksiin otetaan eläinten olosuhteet huomioon, annetaan niille tilaa. Ja tuossa Jannella oli hyvä esimerkki, että mennään askel kerrallaan. Silloin saadaan oikeille eläinryhmille oikeanlaisia tiloja, jolloin myös pystytään huomioimaan hyvinvointi. Mutta totta kai myös työnkäyttäjää, ja sitä kautta yrittäjienkin hyvinvointi.

JUHA [00:05:49]: Monenlaisia laatujärjestelmiä on otettu käyttöön, ja viljelymenetelmiä. Näillä, tosiaan niin kuin edellä tuli esille, saadaan hiilensidontaa tehostettua. Ja ennen kaikkea vielä tuloksellista ja tuottavaa viljelyä aikaan.

VEERA [00:06:10]: Janne ja Kimmo itse asiassa keskustelevatkin myös viljelystä. Käymme siis uudelleen Kokkovaarassa.

KIMMO [00:06:22]: Täällä Kokkovaaran tilalla, konehallin päällä, on komea rivi aurinkokennoja. Isännän kanssa jo juttelimme, että noin kolmannes sähkölaskusta tulee sitä kautta. Aurinkoenergia on jo käytössä, miten muuten ilmastotoimet ja hiilensidonta tällä tilalla?

JANNE [00:06:37]: Se tietenkin tulee ihan tavallisten viljelytoimien puolesta jo jossain määrin. Ihan yleisestikin nämä asiat, esimerkiksi hiiliviljely, joka on sinänsä positiivinen juttu, itsekin olen hiiliviljelykoulutuksen käynyt. Tietenkin haluan saada oppia, että mitä ne pitävät sisällään. Ihan viljelijöiden keskuudessa ja kouluttajienkin keskuudessa tulee ilmi, että nämähän ovat hyvin perinteisiä viljelymenetelmiä. On iät ja ajat tiedetty, että nämä ovat hyväksi maan kasvukyvylle, ja sitä kautta myös tuotannossa tehokkaampia. Jos tämän hetken ilmapiiri vaatii, että tämä pitää muotoilla tällaiseen pakettiin, että se on hiiliviljelyä ja hiiliviljelyyn panostetaan maataloudessa, niin ok, mutta toivoisin, että se ei liikaa menisi siihen, että tehdään jotain uutta ja ihmeellistä. Vaan nimenomaan palaamme ehkä vähän taaksepäin siinä, mikä on unohtunut tehoviljelyn suuntaan menemisessä. Tämäkään ei ole sillä lailla ongelma täällä, missä on paljon nautakarjataloutta. Koska täällä viljellään pääosin nurmea karjalle, ja nurmi jo itsessään on hyväksi maaperälle. Kasvuviljelykiertoa ja muuta hyödynnetään täällä jo luonnostaan enemmän. Ongelma on enemmän muodostunut Suomessakin siellä, missä paljon monokulttuurina viljellään yksivuotisia kasveja, viljaa ja perunaa. Se on Länsi-Suomeen ja Etelä-Suomeen painottunut, ja siellä tulee maan kasvukyvyn heikkeneminen, eroosio ja muut ongelmaksi. Mutta toki tämäkään ei ole Suomessa ihan vastaava ongelma, mitä ehkä maailmalla on, missä vielä rajummin harrastetaan monokulttuuria. Siinä varmasti maataloudessa, niin maailmalla kuin Suomessakin, on parannettavaa. Siihen tämä, ilmastotoimiin panostaminen varmasti on ihan hyödyllistä. Mutta jälleen kerran, nämä ovat sitä ihan perinteistä, mikä on tiedetty jo pitkän aikaa, että miten maan kasvukyvystä huolehtiminen hyödyttää myös tuotantoa.

MusiikkiTERO [00:08:42]: Janne tuossa mainitsi, eli hiiliviljelykoulutusta on järjestetty nyt lähes kolmen vuoden ajan Valion toimesta, ja sitten meillä on ollut ProAgrian kanssa yhteistyössä Mainiot maidot -hankkeet. Niiden puitteissa lähes puolet maitotilayrittäjistämme on käynyt hiiliviljelykoulutuksen. 1300 tilaa 1800:sta tilasta on laskenut hiilijalanjäljen omalle tilalleen. Sitä tulemme jatkamaan tästä vuodesta vuosittain eteenpäin. Sen lisäksi meillä on vastuullisuusohjelma etenemässä, jossa yrittäjät ovat pystyneet valitsemaan tilalle omia, soveltuvia toimenpiteitään. Haluamme kuitenkin kannustaa tilojen omia asioita ja ideoita, että miten niitä saataisiin vietyä eteenpäin vastuullisuusohjelman puitteissa. Siellä muun muodossa monimuotoisuusaloja on nyt lisätty.

Meillä useampi sata hehtaaria on pörriäispeltoa tai riistapeltoa nyt olemassa. Varsinkin nyt näkee, kun teitä ajelee, niin siellä on aurinkokukkapeltoja. Suurin osa näistä on maisemapeltoja, mitä on viime vuoden aikana viljelty.

JUHA [00:09:44]: Ihan näin hallinnon puolelta on ilo todeta, että meidän kehittämishankevarjoilla on saatu näinkin vaikuttavia tuloksia aikaan. Tässä korostaisin ylimaakunnallista yhteistyötä, koska hankintaosuuskunnatkin operoivat paljon isommilla alueilla kuin maakunta, ja siinä tarvitaan ELY-keskusten välillä yhteistyötä, että saamme suuria kokonaisuuksia kehittämään.

TERO [00:10:11]: Asioissa mennään askel kerrallaan eteenpäin. Vastuullisuusohjelmassa nimenomaan on valittu sellaisia toimenpiteitä, että mahdollisimman moni pääsee mukaan. Askel kerrallaan menemme siihen suuntaan, että ei tulisi vastakkainasettelua. Pystymme omilla, hyvillä toimenpiteillä viemään hyviä asioita eteenpäin. Yrittäjät sitten innostumaa, ja huomaamaan, että nämä eivät ole millään tavalla vastakkaisia toimenpiteitä. Nimenomaan monipuolinen viljely, eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen, ovat myös asioita, joilla pystytään tekemään tulosta. Sieltä voi löytyä hyviä ideoita kehittää tilan omaa toimintaa.

VEERA [00:10:47]: Janne mainitsee, että eri alueilla on vähän eri ongelmat. Onko Kainuulla millaisia erityispiirteitä muuhun maahan verrattuna?

JUHA [00:10:56]: Onhan Kainuu selvästi äärevämpi viljelyolosuhteiden suhteen kuin Länsi- ja Etelä-Suomi. Täällähan pelataan suhteellisuuden edun periaatteella täällä viljelyssä, että viljellään viljelykasveja, jotka tuottavat parhaan talouden tuloksen. Täällä nojataan sen takia kotieläintalouteen, lähinnä märehitijöiden ruokintaan nurmilla. Ja sitä kautta maidon ja lihan tuotantoon.

TERO [00:11:27]: Nurmen tuotanto on melkein koko maassa hyvä tapa käyttää peltoja. Se tuo toisaalta sopivan viljelykierron. Ja toki, jos nurmea on paljon viljelykierrossa, niin silloin aina pystymme panostamaan hiiliviljelyyn. Toki haasteena on, että täällä on jokin verran alueellisesti turvepeltoja. Näissäkin pyritään hakemaan nyt toimenpiteitä, mitkä olivat myös ihan ympäristölle, ja ilmaston kannalta kestäviä. Sitä tutkimusta tehdään koko ajan ja me olemme siinä myös Valiona ja osuuskuntana aktiivisesti mukana.

VEERA [00:12:04]: Euroopan unionin uusi maaseuturahoituskausi on alkanut tänä vuonna, ja myös EU-tasolla ympäristö sekä eläinten hyvinvointi otetaan huomioon aiempaa tiukemmin. Miten tämä näkyy maatilallisten rahoitus- ja tukiehdossa?

JUHA [00:12:19]: Nämä asiat ovat näkyneet edellisilläkin rahoituskausilla tavalla tai toisella, mutta niiden merkitys on nyt hyvinkin paljon kasvanut. Siellä on sekä suorissa tulotuissa että Maaseudun kehittämisrahaston kautta rahoitavissa tulotuissa ilmastoasia huomioitu. Ehdollisuus on yksi tärkeä asia, missä ilmasto- ja ympäristöasioihin sitoudutaan tukijärjestelmässä. Sitten on ekotuki. Ympäristökorvaukset ja luomumahdollisuus ovat asioita, joissa ilmastoasia on painokkaasti esillä. Nämä kaikki ovat vapaaehtoisia järjestelmiä siinä suhteessa, että niihin sitoutuminen on viljelijän omassa harkinnassa.

VEERA [00:13:16]: Rahoitustahojen lisäksi myös kuluttajat ovat aiempaa tietoisempia ilmastonmuutoksesta ja eettisistä kysymyksistä. Miten tämä on vaikuttanut markkinoihin?

TERO [00:13:26]: Kyllähän kasvispohjaisten juomien osuus on esimerkiksi kasvanut. Toki meidän pitää siihen vastata. Yksi keino on, että viemme meidän vastuullisuusohjelmaamme eteenpäin. Toki siellä on, että me haluamme olla kärkipäässä menossa. Että tiedämme, että ne ovat toimenpiteitä, joita yrittäjillä on mahdollisuus toteuttaa. Ja myös nähdään, että niillä on iso vaikutus. Toki toimenpiteitä pitää jatkuvasti tehdä. Kun puhuimme investoinnista, niin kun niissä mennään eteenpäin, niin haetaan eläinryhmille olosuhteita, joissa pystytään enemmän lajinmukaista käyttäytymistä huomioimaan. Toisaalta taas kun nykyinen tilakoko on kasvanut, se mahdollistaa myös eläinryhmien omien tarpeiden mukaisten rakennusten tekemisen. Se ei välttämättä ole edes niitä kalliimpia lypsylehmäpaikkoja. Esimerkiksi umpilehmillä saattaa olla, että pienemmällä parsipaikkahinnalla saadaan parempia olosuhteita. Ja eläin, lehmä etenkin, ei ole niin lämmön perään, vaan nimenomaan viileät olosuhteet ovat sille kaikista parhaimmat.

VEERA [00:14:41]: Mitä hyötyä vastuullisuusvaatimuksista on maatilalliselle?

TERO [00:14:47]: Toki sillä pystytään jonkin verran ohjaamaan sitä, että tiedämme vähän mihin suuntaan voimme mennä. Toisaalta myös pystytään kuluttajan, sekä totta kai yrittäjän suuntaan osoittamaan, että myös tuottavat ratkaisut voivat olla hyviä asioita, joilla viedään yrittäjän osaamistakin eteenpäin. Ja löydetään ratkaisuja, jotka eivät välttämättä tulleet edes siinä kohtaa mieleen. Että sieltä löytyy uusia kehittämiskohteita. Ne nimenomaan eivät välttämättä vaadi edes isoja investointeja. Moni hyvä ratkaisu saattaa olla, että käytetään pikkuisen enemmän suunnittelu-aikaa, ja sitten tehdään päätökset. Ja monet hyvät ratkaisut löytyvät ihan sillä tavalla.

JUHA [00:15:34]: Tässä on EU-jäsenyyskauden aikana tapahtunut valtava harppaus maataloudessa, etenkin kotieläintalouden puolella. Yksikkökoot ovat kasvaneet, tuotanto on

automatisoitunut. Eläinten lajinmukainen käyttäytyminen on otettu entistä painokkaammin huomioon. Tuotostasot ovat hyppäyksenomaisesti kasvaneet.

TERO [00:15:58]: Teknologia, vaikka tietyllä tavalla saatetaan parjatakin sitä, on mahdollistanut sen. Me pystymme entistä enemmän ottamaan sitä huomioon. Ja taas toisaalta huomioimaan myös yrittäjien työnkäyttö ja jaksaminen. Ainahan on parempi, että mitä paremmin eläin pystyy itse huolehtimaan itsestään. Se on myös yrittäjällekin etu.

VEERA [00:16:19]: Entä tuoko tämä jotain haasteita yrittäjien arkeen?

JUHA [00:16:24]: Kyllähän yksikkökojojen kasvu kasvattaa riskejä, erilaisia tuotantoon liittyviä riskejä, taloudellisia riskejä. Siinä suhteessa viljelijöiden ammattitaitovaatimus on erittäin paljon kasvanut.

TERO [00:16:40]: Toki sitten, että tehdään oikeanlaisia päätöksiä myös meidän hallinnossamme. Viedään kuitenkin alaa eteenpäin, ja silti huomioidaan näitä eri asioita. Siinä meidän pitää olla aktiivisia, että näitä löytäisimme entistä enemmän. Mutta osaamistarve, totta kai se yrittäjien osalta kasvaa koko ajan.

VEERA [00:17:01]: Mitä muuta kuluttajan olisi hyvä tietää tästä aiheesta?

TERO [00:17:07]: Hyvä varmasti perehtyä siihen, että mitä tämä on, tietää faktat siellä taustalla. Asioita tehdään, ja totta kai yrittäjätkin haluavat, moni yrittäjämme on myös innostunut näistä asioista. Sitä viedään eteenpäin. Aina toivon, että myös molempia osapuolia kuunnellaan näissä asioissa. Ja nähdään, että nämä ovat kuitenkin asioita, joita haluamme viedä yhdessä eteenpäin.

JUHA [00:17:38]: Mekin hallinnon puolesta hyvinkin mielellämme olemme tukemassa kehittämistoimenpiteitä, joissa vuoropuhelua edistetään ja parannetaan kuluttajien ja tuottajien välillä.

TERO [00:17:51]: Paljon on keskusteltu esimerkiksi, että kasvisruokailu lisääntyy, ja pitäisikö sitä viedä eteenpäin. Se ei ole mielestäni millään tavalla vastakkainasettelua kotieläintuotannon kanssa. Monesti kun erilaisia kasvisruokatuotteita valmistetaan, niin sieltä myös syntyy sivuvirtoina sellaisia, joita pystymme elämille käyttämään rehuna. Esimerkiksi kauramaito on hyvä esimerkki siitä. Sieltä syntyy sivuvirtaa, joka on täysin meillä

eläinten ruokinnassa käytettävä rehu. Toinen on kasvisproteiini. Meillä on myös tarve kotimaisen proteiinin lisäämiseen eläinten ruokinnassa. Totta kai, jos sitä viedään eteenpäin, niin sitä pystytään myös hyödyntämään meillä kotieläintuotannossa.

JUHA [00:18:41]: Ihan yleisesti voin todeta, että ilman kainuulaista kotieläintuotantoa meillä ei maaseudun infra olisi kunnossa, tai sitä ainakaan yritettäisi pitää kunnossa. Koska tilojen sijainti on hyvinkin hajallaan Kainuun alueella ja siellä kuitenkin pitää lähes päivittäin päästä käymään hakemassa maitotuotteita tai maitoa, ja lihakarjaa sieltä pois. Kyllä se on maaseudun perusinfra, tämä maatalous.

TERO [00:19:16]: Nykyaikainen teknologia vaatii, että on laajakaistatasoiset, valokuitutasoiset yhteydet olemassa myös maaseudulla. Meidän lypsyrobottimme tarvitsevat tietoliikenneyhteyden. Ja totta kai, jos se vedetään meidän maitotiloillemme, niin se on myös käytettävissä kaikille muille asukkaille. Ja toki vielä matkailu on tärkeä elinkeino täällä, niin se on myös heidän käytössään. Ja maitoautoilla ei ihan huonoilla teillä pystytä ajaamaan, niin se tarkoittaa myös, että tiestön on oltava hyvässä kunnossa.

VEERA [00:19:48]: Jannella oli meille samankaltaisia terveisiä, kuunnellaan vielä ne.

KIMMO [00:19:58]: Pysyykö kainuulainen maaseutu elävänä ilman maatiloja?

JANNE [00:20:03]: Minä uskon, että hyvin heikosti. Kyllä maatilat ovat keskeinen osa maaseutualueiden elinvoimaa. Ne tuovat työpaikkoja ja elämää sen myötä, että siellä on ihmisiä. Mutta sinne tarvitaan tavaraliikennettä, ja urakointiin tarvitaan työpaikkoja. Myös lähikuntiin tarvitaan maatalouskauppoja ja varaosaliikkeitä sun muita. Sitten ihan jo sellainen puoli, että kun on maatiloja, jotka viljelevät peltoja, tai varsinkin jos siellä on eläimiä, jotka niitä laiduntavat, niin ne myös pitävät maisemasta huolta automaattisesti. Kyllä vaan maalaismaisema on huomattavasti nätimmän näköinen, kun pellot ovat hoidettuja ja viljeltyä kuin se, että ne jäävät tavallaan ränsistymään. Ja ehkä jopa metsittymään. Elinkeinoa tarvitaan myös siihen, että maaseudun maisema pysyy huomattavasti viihtyisempänä, kun sitä hoidetaan.

VEERA [00:21:01]: Taidamme täällä studiossa olla samaa mieltä Jannen kanssa, että maaseudulla pauskitaan töitä myös ympäristön ja eläinten hyvinvoinnin eteen. Mitä te haluaisitte vielä sanoa nykyisille maatilayrittäjille, sekä mahdollisesti yrittämisestä innostuneille kainuulaisille?

JUHA [00:21:17]: Kyllä hyvä suomalainen ruoka on ihan arvostettava asia, ja sitähan tuotetaan meidän asiakastiloillamme, sekä kasvi- että eläintuotteita.

TERO [00:21:30]: Vaikka meitä haastetaan ilmastokysymyksissä, meidän pitää muistaa, että olemme myös osa ratkaisua. Kaikilla ei ole sitä toista välinettä. Muilla on se, että pitää vähentää päästöjä, mutta meillä on myös väline, jolla pystymme hiiltä sitomaan. Sekin on asia, joka vaatii hyvää ammattitaitoa, ja se on myös toisaalta sitä tuottavuutta. Me olemme myös osa ratkaisua, ettemme ainoastaan pahis tässä kysymyksessä.

VEERA [00:21:59]: Kiitos vielä Juha ja Tero, että tulitte meille vieraaksi. Kiitos ja terveiset myös Jannelle ja muille Kokkovaaran tilan asukeille Sotkamoon. Seuraavassa jaksossa pohdimme tarkemmin, millainen on kainuulainen maaseutu tulevaisuudessa, vai onko sitä. Pysy siis kuulolla! Kiitos, että kuuntelit tämän jakson. Minä olen Veera Niutanen ja tämä on Kai-pod.

[Musiikkia.]

[äänite päättyy]